

Edukační proces, edukační roviny, fáze a úkoly

Základy speciální pedagogiky

Mgr. Jarmila Matochová,
175853@mail.muni.cz

-
- ▶ http://www.ted.com/talks/philip_zimbardo_on_the_psychology_of_evil.html

Etopedie se zabývá:

- ▶ edukací, reedukací
- ▶ zkoumáním jedinců s PCHE
- ▶ formami a prostředky edukačních aktivit pro ovlivňování chování
- ▶ činností školských zařízení
 - ▶ pro výkon ÚV a OV
 - ▶ zařízení preventivně výchovné péče

(srov. Průcha, 2000; Vocilka, 1994; Hillendbrand, 1999)

Cíle etopedie

Optimalizace životních perspektiv dítěte

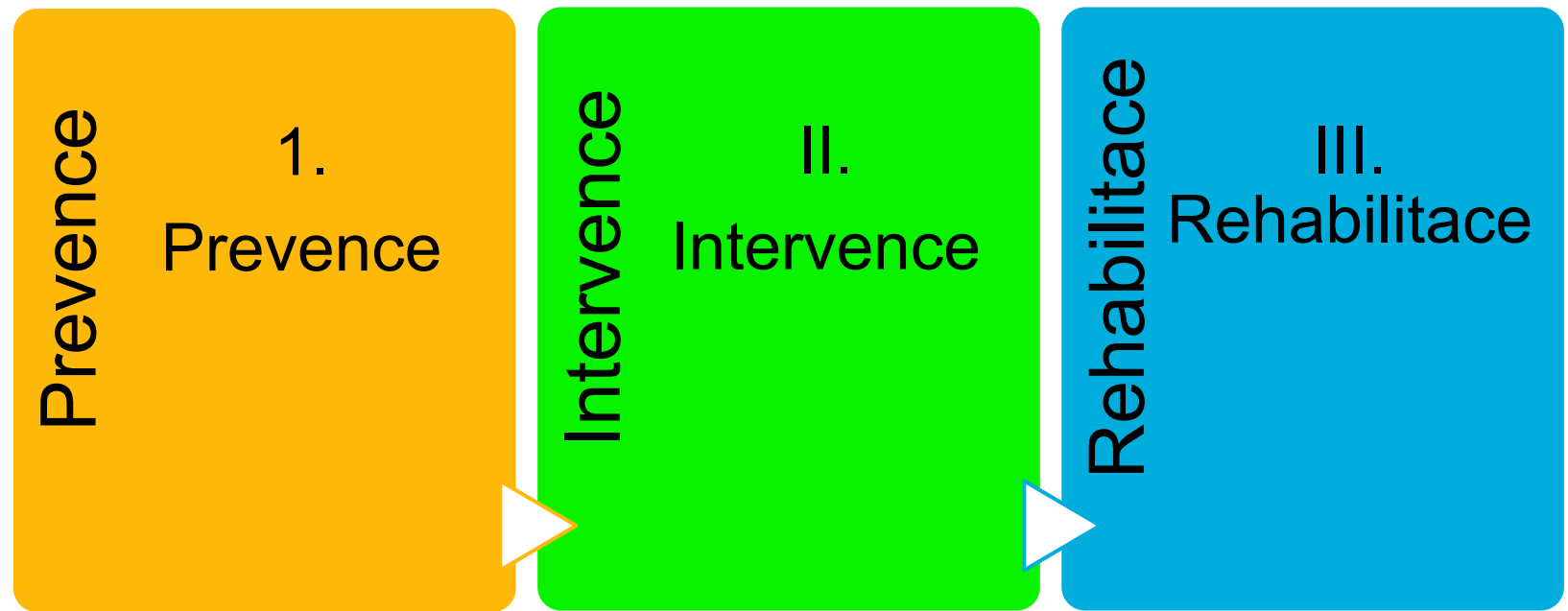
Vytvoření vhodných podmínek k:

aktivní přístup k vlastnímu
vzdělání

dosáhnutí na vlastní
vzdělávací potenciál

Fáze edukačního procesu

Prevence

- ▶ soubor opatření, který se zaměřuje na předcházení vzniku a prohlubování poruch chování
- ▶ **Primární**- zamezit vzniku nežádoucího chování, jeho upevnění jako ustálený vzor chování
- ▶ **Sekundární** - náprava a zlepšení ustálených vzorů nežádoucího chování

Prevence jako kontinuum podpory žáků

(C. Blum a J., P. Bakken, in Obiakor, F. E., Bakken, J., P., Rotatori, A. F., 2010)

Terciální prevence:

snížit důsledky problémového chování a eliminovat jeho dopad na fyzické i sociální fungování jedince i jeho okolí

Sekundární prevence:

skupiny ohrožené některým problémem k rozvinutí problému zatím nedošlo

Primární prevence:

předcházení problému
osvěta a podpora konstruktivního trávení volného času (srov. s nespecifickou prevencí).

Prevence – úkoly

1. podpora pedagoga v přirozeném školském prostředí
 - ▶ cílem je podpořit setrvání žáka v přirozeném edukačním prostředí,
2. podpora dítěte s problémovým chováním
 - ▶ orientace ve vlastních reakcích a projevech, ve vztazích, v reakcích okolí na vlastní chování,
3. podpora sociálního okolí dítěte – spolužáci, rodiče, orientace v reakcích, v budoucích možných řešeních
4. odstraňování ohrožujících a škodlivých aspektů v jeho sociálních podmínkách

Intervence/Rehabilitace

hledání cesty pro úpravu vztahů dítěte v riziku/s PCHE,
posilování fungování vztahů tak, aby se mohl jedinec začlenit do
sociálních aktivit

- ▶ udržet celistvost pedagogického působení
- ▶ opětovně stabilizovat
- ▶ potřeba orientace v situaci
- ▶ potřeba jistoty
- ▶ potřeba stability
- ▶ vyvést žáka z bludného kruhu

- ▶ **Aktualizovat potencialitu osobnosti**

Úkoly fáze intervence

- ▶ eliminovat, odstranit zdroje nežádoucích vlivů
- ▶ vytvářet důvěru v sebe sama, sebeúctu,
- ▶ probouzet zájem, pohotovost, usměrňovat aktivity
- ▶ posilovat pozitivní sociální vztahy

Úkoly fáze rehabilitace

- ▶ Poskytnout korektivní zkušenost
- ▶ Zprostředkovávat nové zážitky a podněty
 - ▶ pocit kompetence
- ▶ poskytnout mu prostor pro pochopení vztahových souvislostí, hodnot
- ▶ pomoci mu vidět vlastní perspektivu
 - ▶ orientace na budoucnost

-
- ▶ <http://ebi.missouri.edu/wp-content/uploads/2012/10/EBI-Network-Manual.pdf>

Edukační roviny etopedie

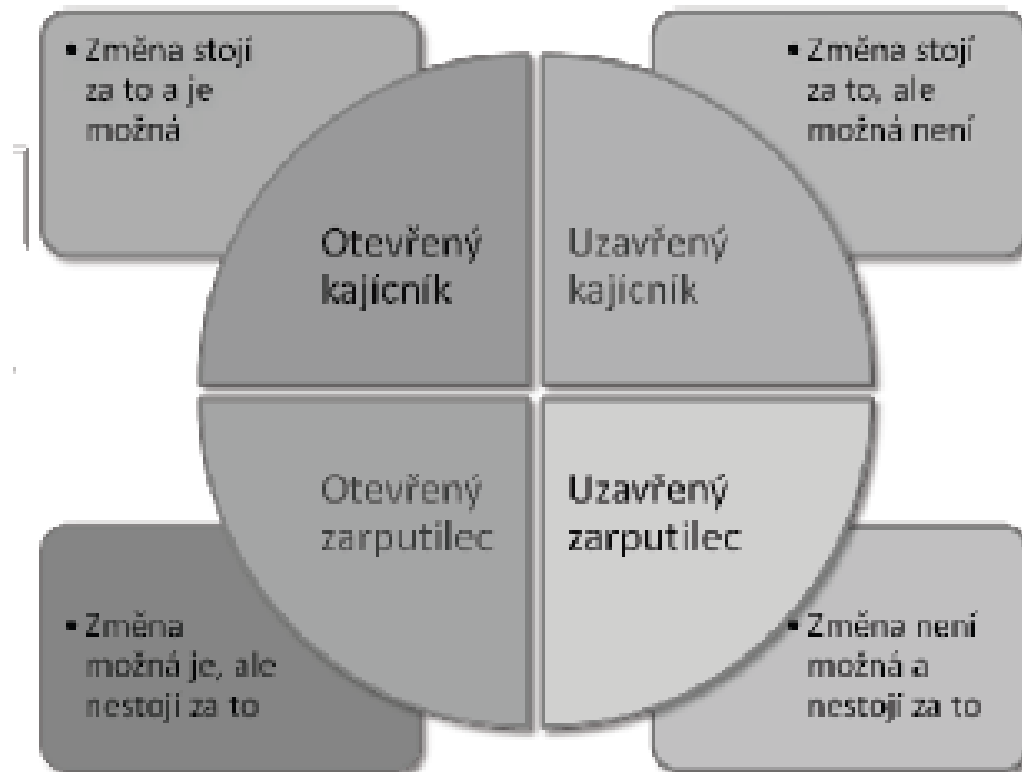
Osobnostní vývoj – individualita dítěte

- ▶ odlišnosti v charakteristikách
 - ▶ intelekt, nadání, psychické a emocionální prožívání, temperament
 - ▶ pokud tyto zvláštnosti nejsou způsobené vývojovými zvláštnostmi
- ▶ s těmito odlišnostmi pedagog pracuje ve všech fázích edukačního procesu
- ▶ cílem není odstranit, ale spíše se o ně opřít, popř. je využít ve prospěch perspektivy dítěte

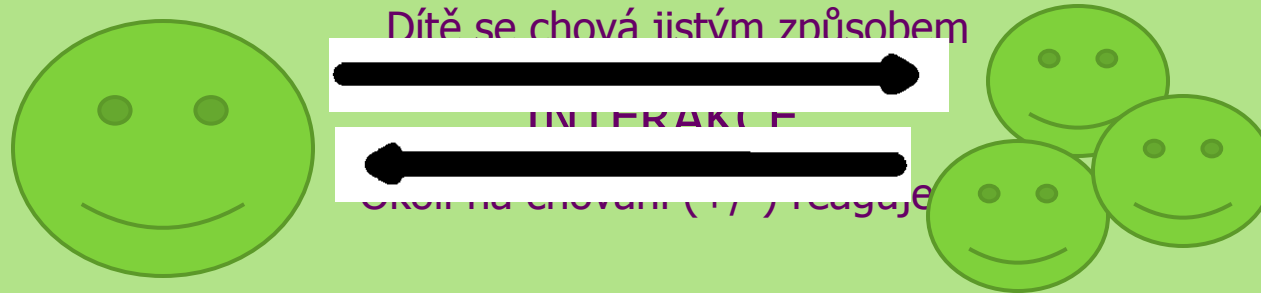
Osobnostní vývoj – individualita dítěte

- ▶ Příklad práce s odlišností dítěte dle K. Červenky (in Vojtová, V. 2013)

Obn. 7: Typické postojové adaptační strategie „problémových“ dětí (Vojtová, V., Červenka, K. 2011)

Kritické životní události - biografie

- ▶ úvahy o zkušenostech dítěte s vlastním chováním z interakce s jinými
 - ▶ hypotézy o příčinách problémového chování
- ▶ poskytuje východisko pro úvahy o možném dalším vývoji chování

Sociální vztahy

- ▶ poznatky o schopnosti a dovednosti dítěte navazovat uspokojivé sociální vztahy
 - a) s vrstevníky
 - b) s osobami blízkými
 - c) s autoritou
- ▶ informace pro intervenční aktivity
- ▶ možnost využití sociálních vztahů k posílení dítěte a sebekatualizace jeho postojů a motivací
- ▶ Koncept sociální opory

Boris byl v první třídě ZŠ. Byl bystrý a při vyučování dost aktivní. Učitel pro něj znamenal velkou autoritu, bylo vidět, jak čeká na jeho pochvalu a jak se snaží. Jediný problém, který ve škole měl, byly pomůcky. Boris se často nepřipravil na školu, domácí úkoly zapomínal, sešity měl často špinavé a drobné pomůcky na kreslení, pracovní vyučování apod. nenosil. Učitel se na něj proto zlobil a psal mu poznámky pro rodiče. Ani to však nijak nepomáhalo.

Na Borisovi bylo vždy vidět velké zklamání a po napomenutí učitelem byl pasivní a ztrácel zájem o výuku. Na jaře v první třídě se však situace Borise změnila. V aktovce měl pastelky a nůžky a hrdě je panu učiteli ukazoval s očekáváním pochvaly.

Ve školní družině, kam Boris chodil, nebýval tak přesný řád a děti si navzájem pastelky i nůžky i drobné pomůcky půjčovaly, navíc zde byly pomůcky, které děti používaly společně. Když se však opakovaně pastelky ztrácely, začali učitelé pátrat. Boris si je pravidelně „uklízal“ do aktovky...

Zamyslete se nad Borisem...

1. Co mohlo být důvodem Borisových krádeží? Jakou souvislost s krádežemi může mít Borisův věk? Jak může s důvody krádeží souviset fakt, že byl Boris z romské rodiny?
2. Zkuste nastítnit řešení Borisovy situace – z pohledu třídního učitele, vychovatelek v družině.
3. Zkuste řešení zobecnit (u dětí v mladším školním věku).

Nástin řešení vycházející z kazuistiky

Boris byl žák z romské rodiny. Byl v mladším školním věku, ve kterém jsou žáci zvýšeně zaměřeni na odměnu učitele a vysoce si cení jeho autoritu. Krádeže mohly souviset s jeho momentální situací, kdy mu rodiče nebyli schopni (nebo to nepovažovali za důležité) zajistit pomůcky do školy. Boris si spontánně našel jiné řešení, které bylo motivované především touhou vyhovět požadavku učitele a získat si jeho pochvalu. Dalším důvodem této situace může být, že Boris byl romské dítě. Krádež tedy mohla souviset s jeho neschopností rozlišovat vlastnické právo jiného dítěte, školy. V romských rodinách nemívají hračky a věci dětí přímého vlastníka, ale jsou k použití všem dětem, které momentálně sdílí společnou domácnost.

(srov. Vágnerová, 2001; Störmer, Vojtová, 2006)

